

den kreativa

Fritänkaren

Nr. 109 September 2002

Tionde årgångens nummer 8

Innehåll :

Dialog med läsarna	2
Laurence Gardners utforskning av den heliga Graal	3
Evangelium enligt Judas, enligt Henryk Panas	4
Marion Bradleys bidrag i frågan	5
T.H. Whites bok om Merlin	6
Sir Francis Bacon - försök till översikt	6
Musikkrisen	9
Underbara filmer	10
Kalender, september 2002	11
Festresan, del 15	12
Hälsoresan, del 10 : <i>Afghanistan</i>	13
Den teatraliska resan till Epidauros, del 4	15
Lyckliga möten i Ladakh, del 1 : <i>Ankomst</i>	17
Den definitiva Ladakhresan, del 11	18
Hårda bandage i Himalaya, del 18	20
Kom ihåg Lithang! - av <i>Johannes B. Westerberg</i>	22

Fritänkaren är en unik kulturtidskrift som på ett personligt sätt förmedlar filmupplevelser och kunskap i musik och litteratur jämte reseskildringar från främst medelhavsländerna och Himalaya med oförglömliga möten med andra folk, mentaliteter och unika personligheter, samtidigt som den genom utforskningar i politik och religion försöker pejla de stora djupens underströmmar i världen och hålla koll på dem som ett slags spirituellt världsbarometer.

Den beräknas utkomma med minst 10 nummer årligen på svenska samt några på engelska, (som återger den svenska upplagans viktigaste artiklar i översättning.)

Den är inte avhängig någon religiös eller politisk förening eller organisation.

Den har inga andra inkomster än sina prenumeranter.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 - 4 ("*Fritänkaren*", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 200 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 25 Euro)

Tvåårsprenumeration : 300 kr

Redaktionsslut för detta nummer : 24.8.2002

Copyright © C. Lanciai med medarbetare - *Letnany 123*

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet i HTML-format jämte alla tidigare nummer och andra skrifter på följande adress:

<http://hem.fyristorg.com/aurelio/>

e-post-adress: lanciai@hem.utfors.se

Dialog med läsarna

En läsare har klagat på det ständiga eländet i våra erbarmliga resor. Vi beklagar avsaknaden av lyx på dessa. Huvudsyftet med våra resor är utbildning: att se och lära och få någon nytta gjord under vägen. Omständigheterna är därmed av helt underordnad betydelse. Därtill är vi tvingade till att ta hänsyn till snäva ekonomiska ramar. Resenären har aldrig någonsin i sitt liv varit i den positionen att han kunnat unna sig vad han vill. Med en årsinkomst på 75,000 (65,000 efter skatt) är man helt enkelt kroniskt tvungen till att alltid vända på slantarna, i synnerhet när man reser utomlands. Vi har under åren utvecklat en konst att över huvud taget kunna resa ändå och ta desto bättre värde på resornas mänskligt värdefulla innehåll, d.ä. kontakter och nya lärdomar. Att vi alltid reser till samma mål beror väl mest på att vi funnit länderna kring Grekland-Italien och i Himalaya vara de mest outtömliga i världen när det gäller kultur, skönhet och lärdom. Samtidigt är det värt att ständigt fara ut och resa om man bara kan om alternativet bara är att sitta inne och arbeta, i synnerhet om man ej heller har familj att nödgas umgås med och försörja. Också denna brist beror mest på ekonomiska skäl: då samhället aldrig unnat en någon inkomst med marginaler trots allt det arbete man de facto ändå producerar har man aldrig kunnat ta på sig något familjeansvar. Det är det pris man tvingats betala för att få syssla med vad man duger till. Kan man då åtminstone ändå resa - vem har någon rätt att missunna oss det?

I motsats till detta inpass har en annan läsare hyggligt nog påpekat att vi alltid reser till världens intressantaste trakter - han tycks veta vad Grekland-Italien och Himalaya handlar om, då han varit där själv.

Ett mera kritiskt inpass är följande reaktion till artikeln om Peter Anstrins bok:

"Den enda bristen i er artikel om Peter Anstrins bok är samma brist som nämnda bok själv har att uppvisa - vinklad ensidighet. Peter Anstrin tar enbart upp alla psykiatrins negativa sidor med koncentration på det politiska missbruket därav, och det har han allt beröm för. Det är viktigt att psykiatriskt missbruk bevakas och beivras. Ingenting är viktigare inom läkarvetenskapen än att läkare bevakas och kontrolleras för vad de egentligen håller på med. Men det finns även goda och konstruktiva psykiatriker, vilket Peter Anstrin helt har missat, till exempel doktor R.D.Laing och Gurdjeff, men även Alfred Adler och C.G.Jung tog avstånd från Freud, vilket aldrig nog kan framhållas dem till godo. Ni tar upp det kända faktum att självmordsstatistiken är nio gånger högre inom psykiatrin än inom närmaste yrkeskategori, men ni går inte alls in på orsaken till detta.

Det olösliga problem som psykiatrin har att brottas med är hur man kan bota människans självdestruktivitet. En människa vet att det är skadligt att röka, och ändå röker hon. Hon vet att det är livsfarligt att knarka, ändå knarkar hon, och innan hon blir narkoman är hon redan fullt införstådd med vad knarkträsket och dess fällor innebär. Ändå fastnar hon däri till synes helt frivilligt. En alkoholist och familjefar vet att det är skadligt för familjen att han super ner sig, och ändå ruinerar han sin familj med att göra det. Till och med en så slipad psykolog som Dostojevskij ruinerade sin egen familjs ekonomi med att spela bort allt han hade på rouletten. Dessa gåtfulla mekanismer i människans innersta natur är omöjliga att komma till rätta med. Det är psykiatrikernas otacksamma uppgift att försöka reparera vad som finns kvar när allting har gått sönder. Naturligtvis måste de i ungefär hälften av alla fall misslyckas, och varje misslyckande, till exempel en patients död genom självmord, är outhärdligt att behöva leva med.

Ingenting kan ursäkta metoder som i stället för att motverka självdestruktiviteten ökar den, till exempel att bota drogmissbruk med mera (andra) droger, eller brutal elchocksbehandling mot patientens egen vilja och bättre vetande. Men de flesta psykiatriker gör ändå så gott de kan, och de misslyckas inte alltid, trots "statspsykiatrins" härjningar genom subventioner och direktiv, och trots att ett enda

misslyckande kan märka dem för livet med det dåliga ryktets stämpel, som de aldrig kan befria sig från hur många friska patienter de än haft glädjen att få skriva ut från behandlingshemmets beklagliga mardröm, som vi dock krampaktigt försöker göra till en konstruktiv sådan."

Insändaren har förekommit tidigare i "Fritänkaren" men har bett om anonymitet.

Laurence Gardners utforskning av den heliga Graal

I nr. 75 berättade vi om Baigent, Leigh och Lincoln och deras trilogi om "Sangréal", deras analys av Graalmyten och hur de genom omfattande dokumentation övertygande kunde visa, hur den franska merovingiska kungaätten direkt härstammade från Jesus och Maria Magdalena, som genom Josef av Arimateas förmedlande kunnat segla till Marseille och rota sig i Provence, och hur denna tradition levde vidare i Provence genom seklerna, förvaltades av Tempelriddarna, som när de fördrevs från Europa 1307 flydde till Skottland och där kunde fortsätta och sprida sina traditioner genom frimurarna och Rocicrucianerna.

Laurence Gardners bok "*Bloodline of the Holy Grail*" (616 sidor) är ett lysande komplement till denna trilogi och nästan överträffar den. Laurence Gardner är själv skotte men inte vilken skotte som helst. Han är det gamla skotska kungahusets krönikör och därtill stormästare för den keltiska kyrkan och förvaltar alltså gamla keltiska kyrkliga traditioner från helgonet Columbas tider, som byggde det berömda klostret på Iona på 500-talet.

En hel del i Gardners fantastiska bok bör dock naturligtvis tas med en nypa salt, och somligt är helt enkelt för hårdsmält för att kunna väntas bli svalt av någon, till exempel hävdanden av att farao Ekhnaton var identisk med Moses och att den främste av Jesus lärjungar var Simon Zeloten, som var den samme som Simon Magus i Apostlagärningarna och även identisk med Josef av Arimatea. Fallet Judas avfärdar Gardner som ett obetydligt förräderi utan djupare bakgrund.

Men när Gardner kommer till Medeltiden och de keltiska politiska förhållandena på de brittiska öarna vet han vad han talar om. Hans lysande bok är späckad med utförliga genealogier, vilket är hans expertområde. Alla de olika kungarna av Irland, Skottland, Mercia, East Anglia, Northumbria, Cumbria och alla andra brittiska medeltida kungariket finns med, och han sätter dessa i sitt sammanhang med alla de samtida europeiska kungahusen. Alla de medeltida myterna och fablerna om framför allt kung Arthur förklarar han bakgrunden till, och hans slutsatser är inte litet imponerande. Det fanns två kung Arthur, och den av dem som myterna går tillbaka till stupade 44 år gammal mycket riktigt i ett omfattande slag mot sin egen son Modred, som representerade de gamla keltiska religiösa traditionerna, medan Arthur hade låtit sig vinnas av Rom. Detta stämmer helt överens med Marion Bradleys utförliga nytolkningar av Arthursagan.

Den röda tråden i hans bok är hur det kungliga blodet från kung David fördes vidare genom Jesus och Maria Magdalena till Europa genom merovingerna och över till England genom Arthur till det skotska konungahuset Stuart (Stewart), som lever vidare ännu idag: vår tids tronpretendent av huset Stuart till den engelska tronen heter Michael James Alexander Stewart, 7-e greven av Albany, född 1958 och skulle som kung heta Alexander IV och vara laglig kung av Skottland sedan 1963. Denne prins har skrivit förordet till boken.

Man häpnar inför att Gardner i sitt arbete icke med ett ord omnämner Baigent, Leigh och Lincoln och deras stora trilogi över samma tema, men när man kommer djupare in i Gardners verk förstår man varför. Gardners arbete är av en helt annan karaktär. Han försöker komprimera detta oöverskådliga material till en så saklig och

kortfattad framställning som möjligt, medan de tre föregående historikerna i tre massiva volymer inte har lyckats därmed. Alla fyra böckerna är i högsta grad läsvärda, men Gardners är den mest överskådliga och är väl den av dem som man helst återvänder till för användbara referenser.

Evangelium enligt Judas, enligt Henryk Panas

Det lär ha funnits ett apokryfiskt Judasevangelium som rafistulerats bort i samband med den hårdhänta redigeringen av Nya Testamentet på 300-talet. Detta har polacken Henryk Panas tagit fasta på, men hans Judasroman är föga övertygande. Hans stil är utpräglad akademisk, och han tycks vända sig mest till akademiker. Den mänskliga sidan av evangelierna med de innerliga relationerna, den jordnära kontakten med det enkla folkets verklighet och den övertygande realismen är som bortblåst ur Panas Judasevangelium. Enligt Panas var Judas en rik bankir som försörjde apostlarna och hela Jesu verksamhet och fuskade fram åtskilliga under med ekonomiska medel. Krisen med Judas förräderi bortförklarar Panas fullkomligt. Det var inget förräderi och ingen Judaskyss, och Judas hängde sig inte ens, utan han bara tog avstånd från Jesu rörelse och det på anmodan av Jesus själv, som ville bespara Judas det våld som Jesus resning mot romarna skulle medföra. Passionen bestod enligt Panas av ett regelrätt väpnat uppror mot romarna med hundratals döda där Jesus bara blev en i massan av offer. Något belägg för dessa teorier har Panas inte.

Det misstag som de flesta omdiktare av evangelierna begår är att bortförklara vad som faktiskt står i evangelierna. Deras historier går inte att bortförklara, ty därtill är de alldeles för levande och mänskligt återgivna för att kunna vara bara lögnare. Gardner omtolkar det mesta i evangelierna till symboliska innebörder och avlägsnar sig därmed från hela den konkreta verklighet som evangelierna trots allt håller sig till. Panas Judasevangelium är närmast en filosofisk märkvärdighet som för sin egen skull försöker göra Judas till raka motsatsen till vad han framstår som i evangelierna. Hela hans mänsklighet försvinner, och i stället har vi en besutten bankir och torrboll som mest verkar vara intresserad av börsnoteringarna. I Panas Judasevangelium finns inte ett spår av själva kristendomen kvar, och Jesus framstår som en välvillig predikant som börjar bra men urartar till en våldsmänniska. Av Jesus avskedstal vid sista nattvarden i Johannesevangeliet med dess kärleksbudskap - inte ett spår. Och en sådan sak som Judaskysen kan inte bortförklaras. I stället för att försöka förstå den har Panas strukit ett streck över den och förträngt den som ovidkommande i hans akademiska traktat.

Dock lyckas Panas i några detaljer. Han ger en karakterisering av aposteln Johannes som är fullkomligt övertygande och stämmer på pricken med den bild man får i Johannesevangeliet. Även karakteriseringen av Maria Magdalena är i många stycken lyckad, och för dessa båda karaktärers skull är boken ändå läsvärd.

Gardner diskuterar Johannesevangeliet ganska omfattande i sin bok och kommer fram till att det måste vara det äldsta av evangelierna författat omkring år 37, alltså ganska snart efter Jesu avsked, även om avsnitt och delar troligen har tillkommit senare. Hans argumentering för denna tidiga datering är övertygande och förnuftig.

Något spår av en sexuell relation mellan Maria Magdalena och Jesus finner man naturligtvis intet spår av hos Panas, vilket är hörnstenen i Gardners och även trion Baigent-Leigh-Lincolns verk. Naturligtvis går en sådan relation inte att bevisa. Enligt både Baigent-Leigh-Lincoln och Gardner var bröllopet i Kana Jesus eget bröllop med Maria Magdalena, vilket det inte finns något belägg för. Bara genom att förvränga Johannesevangeliet och utgå från att det skrivits på någon sorts chiffer, som en apokryf, kan man komma fram till detta, men Johannesevangeliets karaktär är öppenhet och en klar vilja att framlägga hela Jesushistorien med klar tydlighet för undvikande av missförstånd. Dock är teorin om föreningen Jesus-Maria Magdalena (kanske bäst

presenterad av Nikos Kazantzakis) ytterst tilldragande och intressant som en mycket romantisk idé, och den vinner faktiskt tillit genom den senare bevisliga historiska utvecklingen i Provence och Frankrike under merovingerna. Gardner har även det intressanta förbehållet, att Maria Magdalena kom ensam med Josef av Arimatea till Provence medan Jesus i stället styrde kosan österut med aposteln Tomas och dog vid hög ålder i Kashmir, något som flera fenomen och traditioner i Kashmir och Ladakh tycks bekräfta.

Marion Bradleys bidrag i frågan

I vissa punkter är Gardner och Panas kusligt överens, främst i tvivelsmålet beträffande Jesu uppväxtstad Nasaret. Någon sådan ort finns inte dokumenterad förrän på 300-talet efter Kristus, och det är troligt att beteckningen "nasaré" snarare betydde det samma som "nasir", alltså en Guds helige, som inte fick klippa eller raka sig, än någon tillhörighet till en obefintlig by.

En annan fråga är om Judas hette Iskariot eller Sikariot. Panas följer den gängse traditionen att "Iskariot" betydde att Judas kom från Keriot i Galiléen, medan Gardner (i likhet med Baigent-Leigh-Lincoln) bestämt hävdar att 'Iskariot' är ett stavfel av 'Sikariot', och att Judas hörde till sikariernas sekt på samma sätt som Simon Zeloten hörde till zeloterna. Sikarierna var ett strå vassare än zeloterna, då de var rena fanatiker som gick med krokknivar ('sikarier') i ärmarna och kunde döda plötsligt och effektivt. Att Judas skulle ha hört till denna extrema sekt (som en annan Stern-liga) skulle stämma ganska bra med de andra upplysningar vi får om yttringarna av hans temperament. Han ensam överträffar Petrus i impulsiva överdrifter.

Marion Bradleys bidrag i frågan är på sätt och vis en fortsättning på hennes berömda version av Arthursagan "*The Mists of Avalon*" även om den utspelar sig ett antal sekler tidigare. Den heter "*Lady of Avalon*" och berättar till en början historien om Gawen, som slits mellan den keltiska naturreligionen, kristendomen och den romerska världsordningen. Josef av Arimatea förekommer i början och kommer till England för att dö där omkring år 100 (ungefär 65 år efter Jesu bortgång,) men med honom följer även Paulus, som representerar den aggressiva dogmatiska kristendomen. Bradley är helt överens med Baigent-Leigh-Lincoln och Gardner i fördömandet av Paulus och hans sätt att helt förvränga kristendomen till en dogmatisk diktatur av intolerans, medan Josef av Arimatea framstår som en sann kristendomens representant, fastän han menar att Jesus verkligen dog på korset, åtminstone fysiskt, medan endast hans ande levde vidare. (Gardner förnekar kategoriskt att Jesus dog på korset och hävdar att han ersattes på korset av Simon från Cyrene, som överlevde. Hans Golgata-scenario hör till hans mest svårsmälta och långsökta hypoteser.)

Den andra delen tilldrar sig nästan 200 år senare och skildrar Britanniens första försök till självständighet, vilket kuvas under Diocletianus och obönhörligt leder till kristendomens seger över druidismen under Konstantin den Store. Den tredje delen beskriver den romerska upplösningen och den anglosaxiska barbarinvasionen 150 år senare, som förstörde återstoden av det keltiska kulturarvet, och leder fram till födelsen av Igraine, alltså kung Arthurs morsa.

Boken är vackert skriven och njutbar alltigenom genom sin mjuka poetiska prosa och överträffar i viss mån den mera flummiga "Avalons dimmor", som denna bok alltså är en omfattande förhistoria till. Avalon är temat, centrat för den mystiska keltiska naturreligionens traditioner med prästinnor som ledare, (senare av kristendomen jagade som häxor,) och utgör genomgående ett slags skyddsinstitution för de brittiska öarna och kärnan i kelternas äldsta kulturbärarinsats. Fastän Avalons representanter ständigt besegras och martyriseras överlever Avalon och åser romarrikets upplösning och den anglosaxiska barbarinvasionen med lugn, övertygad om att den med sin

ensidiga godhet och konstruktivitet skall överleva dem alla och kanske till och med kristendomen.

En styrka med Marion Bradleys bidrag är att hon aldrig hävdar något med tvärsäker bestämdhet. Hon är därmed lyckligt fri från varje spår av dogmatism. Enligt hennes bok föds dock Igraine först efter romarikets upplösning och anglosaxarnas invasion medan Gardner vill placera kung Arthur och hans olyckliga inbördeskrig med sin son Modred som ett förspel till den anglosaxiska barbarinvasionen, som gjorde denna möjlig i ett helt försvagat England. Jag tror mera på Gardners datering.

Några andra frågetecken är var Avalon och Camelot egentligen låg. På 1200-talet etablerades traditionen att Avalon var Glastonbury nära Bath i Somerset, då hittades kung Arthurs och drottning Guineveres gravar därstädes av profitlystna och turistindustrimedvetna munkar, även det Runda Bordet i Winchester är från mitten av 1200-talet, men det är inget fel på dessa traditioner, hur mycket som än är mytbildning och konstruktioner.

Gardner visar däremot tämligen tydligt att Camelot var Camulodunum, på fornkeltiska Camulod, alltså nuvarande Colchester, Englands äldsta stad. Först på senare medeltiden efter Chrétien de Troyes, Wolfram von Eschenbachs och Sir Thomas Malorys utsmyckningar av legenden flyttades begreppet Camelot till västra England, då det var lämpligt att det låg i närheten av turistfällan Glastonbury.

Verklighetens Avalon torde knappast ha varit någon geografisk plats utan snarare ett begrepp ungefär som Elysium.

T.H. Whites bok om Merlin

Under andra världskrigets mörkaste skede fullbordade T.H. White sin svit om fem burleska romaner om kung Arthur med *"The Book of Merlin"*. Denna blev aldrig publicerad med de fyra tidigare delarna utan hamnade utanför och blev publicerad först som senkommet sladdbarn och mottogs ej väl av kritikerna, som ansåg den underlägsen de fyra tidigare, vilket inte vill säga litet, så barnsliga och tarvliga som redan de fyra "seriösa" delarna är.

Denna "Merlins bok" tar priset av dem i barnlighet men är ändå läsvärd som satir över alla 1900-talets politiska system och ideologier, som Merlin som trollkarl på 400-talet naturligtvis är väl insatt i.

Whites stora svaghet är hans krampaktiga trohet till Sir Thomas Malory och dennes fria fantasier på 1400-talet inspirerad av alla tidigare skrönor i ämnet och visserligen åstadkommande en aktningvärd och överskådlig helhet av den encyklopediska Arthurmytologin men hopplöst personligt färgad av egna spekulationer. Liksom Malory är White och i ännu högre grad än denne hopplöst oseriös.

Merlinfrågan återstår. Var Merlin en titel eller en unik personlighet med det namnet? De seriösa forskarna tycks föredra beteckningen som en titel medan alla diktare gör honom till en enda unik personlighet. Vi håller på diktarna: Merlin är mera övertygande som person (liksom Aron) än som bara en titel likvärdig med överstepräst. Däremot har Merlin efter den kände magikern ofta använts som beteckning på andra liknande personligheter. Således var en av dem som ibland kallades "Merlin" ingen mindre än Christopher Marlowe.

Sir Francis Bacon - försök till översikt

I sitt omfattande och mycket upplysande verk *"The History of a Character Assassination"* ("Historien om ett personlighetsmord") belyser Nieves Mathews det mycket märkliga öde som Francis Bacon mötte efter sin död. I två hundra år förblev han odelat beundrad och ärad som filosof, vetenskapsman och politiker, tills den suveräne

stilisten Thomas Babington Macaulay (av alla människor) fick för sig att Francis Bacons ära borde ifrågasättas. Ungefär samtidigt började andra misstänka Bacon för att vara den verkliga författaren till Shakespeares verk. Parallellt utvecklades dessa båda skolor: Bacons belackare, vilka kulminerade med Lytton Stracheys biografi "Elisabeth och Essex" där Bacon utmålas som en infernaliskt lömsk och beräknande vänskapsförrädare, som lade sin välgörares huvud på stupstocken, och Baconianernas växande skara, som också kulminerade på 1920-talet när Bacon inte bara utmålades som Shakespeareförfattaren utan dessutom som författaren bakom de flesta (om inte alla) verken av Heywood, Peele, Greene, Marlowe, Ben Jonson, Lyly, Spenser och de flesta av Shakespeares dramatiska kolleger plus Miguel de Cervantes, vars "*Don Quixote*" Bacon inte skulle ha haft någon svårighet med att författa på spanska. Ett annat bisarrt uttryck för denna Baconvurm var uppfattningen att alla dessa verk var fullspäckade med chiffererade hemliga budskap vari Bacon avslöjat djupt esoteriska hemligheter som endast de djupast invigda kunde begripa sig på, om ens de. Kort sagt, Baconfantasteriet kände inga gränser alls.

För att först gå till rätta med den första skolan, Bacons belackare, måste all skuld i fallet Essex uteslutande tillskrivas denne romantiske och nyckfulle earl själv genom hans omdömeslöshet och nästan maniska självdestruktivitet. Bacon gjorde i själva verket allt han kunde för att rädda honom, och alla analyser av fallet har kommit till samma övertydliga slutsats: ingenting i Essex' tragiska fall kan Bacon pådyvlas något som helst ansvar för.

Beträffande Bacons eget fall som statsman, när han anklagades för korruption och dömdes förlustig allt utom själva livet och helt måste lämna det offentliga livet är meningarna mera delade, och faktum är att ännu idag har man inte kunnat få full klarhet i denna härva. Vad som är klart att hans fall kom mest som en överraskning för Bacon själv, och han medgav att han begått misstag, vilket han djupt beklagade och ångrade. Ändå framstår han som politiker som den tidens mest renhåriga statsman som eftersträvade rättvisa och jämvikt och satt troget i parlamentet i nästan trettio år under oavlåtligt om dock långsamt politiskt avancemang som jurist och kunglig rådgivare under ständigt tilltagande förtroende från ovan, kulminerande med det faktum att han blev Englands mäktigaste man under Jakob I:s tid - tills denne behagade skrota honom. Rykten om vem som verkligen låg bakom detta sprids ännu idag. Somliga hänskriver Bacons fall till hertigen av Buckinghams intriger, medan andra påstår att hjärnan bakom det hela var den vackre Henry Wriothesley, earlen av Southampton, (som flera Shakespeareverk är tillägnade,) som hörde till Sir Walter Raleighs parti.

Därmed måste vi ta in Sir Walter Raleigh i bilden, drottning Elisabeths mest färgstarka favorit och den av dem som överlevde alla de andra och stod som suveränast när hans drottning gick ur tiden - varpå han omedelbart ådrog sig Jakob I:s intensiva misshag och nästan genast sattes i Tower av denne för att få försmäkta där i tretton år till följd av falska anklagelser och justitiemord, medan han författade sin "*World History*", ett av den elisabetanska litteraturens märkligaste verk, där han bland annat talar oförbehållsamt väl och beundrande om sin kollega Francis Bacon. Med Francis Bacons hjälp fick Walter Raleigh sin sista expedition utrustad och fick själv amnesti (utverkad av Buckingham) för att få segla med den till Sydamerika för att finna Eldorado åt kung Jakob. Kungens avsikt med detta blev dock uppenbar med tiden: att Sir Walter Raleigh aldrig skulle återkomma levande hem till England. På grund av Raleighs enorma popularitet hade kungen inte vågat avrätta honom, varpå, efter att Raleigh mot alla odds överlevt tretton år i Tower, kungen skickade honom till Venezuela i stället och förvarnade spanjorerna därom, så att de lätt skulle kunna genskjuta honom och göra slut på honom. Nu gick det inte riktigt som kungen tänkt sig.

I stället utspelade sig en tragedi av Shakespeareska mått nere vid Orinoco. När en rekognoceringsexpedition skickades upp för floden överraskades skeppet av en ny

spansk förläggning som inte funnits där tidigare och som öppnade eld. Trots Raleighs eftertryckliga order att undvika strid med spanjorerna blev en sådan oundviklig, och engelsmännen tvingades erövra fortet San Tomé, men i denna strid omkom Sir Walter Raleighs son. Samtidigt fann engelsmännen i lägret brev från spanske kungen till guvernören varur det tydligt framgick hur engelsmännen blivit förrådda i förväg åt spanjorerna och det av engelske kungen själv: hela deras expeditionsplan med alla dess detaljer hade vidarebefordrats till spanjorerna genom kungens eget bemyndigande. Sir Walter Raleigh hade inte bara skickats ut av sin monark för att han skulle bli avrättad så långt hemifrån som möjligt, utan dessutom hade han inte själv blivit komplottens offer utan i stället hans son. Sir Walter skrev i sin dagbok, "*My brains are broken,*" och kunde sedan aldrig skriva något mer.

Expeditionen hade misslyckats, och Sir Walter kunde bara återvända hem till England, väl medveten om att han där inte hade något gott att vänta av den kung som förrått honom åt sin egen nations ärkefiende. Emellertid hade självaste Francis Bacon försäkrat honom om att han ägde immunitet och inte hade något att frukta om han återkom till England med eller utan expedition. Här börjar sedan versionerna om händelsernas vidare utveckling gå i sär.

Enligt Sir Walter Raleighs anhängare var det Francis Bacon som gav kungen den juridiska möjligheten att låta avrätta Raleigh: "Ni kan lugnt döma honom till döden nu för de brott han redan dömdes för för femton år sedan." Om detta är sant var Francis Bacon en dubbelnatur, som samtidigt som han garanterade Sir Walter personlig säkerhet gav kungen juridiskt mandat till att låta avrätta honom.

Bacons anhängare försvarar Bacon med att Raleigh var en hopplöst självsvaldig och omöjlig natur som det inte gick att resonera med och som grävde sin egen grav, ungefär som Essex. Men Bacons eventuella skuld i fallet Raleigh kan inte bortförklaras lika lätt som i fallet Essex. Faktum är att Raleigh hade kunnat ta sin tillflykt till Frankrike i stället för att återvända till England, men han litade på Bacons garantier och ville framför allt bevisa sin lojalitet mot kungen, hur mycket denne än svek honom. När han senare bereddes möjlighet att fly till Frankrike undan sin definitiva avrättning vägrade han utnyttja den möjligheten, då han satte sin ära högre än sitt liv. Det kan mycket väl hända att fallet Raleigh är den enda fläcken på Bacons hela karriär, och den fläcken går i så fall inte att tvätta bort. Raleigh, den mest lysande av elisabetanerna och den främste överlevaren, blev som bekant halshuggen i Tower den 29 oktober 1618. Han var 67 år gammal och hade under sin levnad skaffat den brittiska kronan kolonier som Virginia (namngiven av honom själv till sin drottningens ära 1584, den första och avgörande brittiska kolonin i Nordamerika,) Trinidad (erövat från spanjorerna) och Brittiska Guyana. Han inledde bruket av såväl whisky (importerad från Irland) och tobak i England, och hans samlade litterära verk omfattar åtta band. Även han har ibland anförts som kandidat till att ha skrivit Shakespeare eller åtminstone som medarbetare i verkens tillkomst. Som ledare för de engelska fritänkarnas esoteriska skola "*The School of Night*" var han Christopher Marlowes förste beskyddare och mentor.

Till den andra skolan, alltså främst förespråkarna för att Bacon skrivit Shakespeare, anslöt sig aktningvärda och ledande litterära auktoriteter som Ralph Waldo Emerson, Nathaniel Hawthorne, Henry James, Mark Twain, Coleridge, Disraeli, Bismarck, Freud, Bernard Shaw och Daphne du Maurier bland många andra. Och inte bara hade Bacon skrivit alla Shakespeares verk utan även Marlowes, Kyds, Jonsons, Heywoods, Spensers, Lylys, Greenes, Peeles, Websters, Cervantes, Lope de Vegas 200 pjäser, Michel de Montaignes mastodontverk utom många andras. Och inte bara var han sin tids ledande filosof, författare och politiker utan även av kungligt blod: han var naturligtvis drottningens egen oäkta son med earlen av Leicester! Han hade i själva verket varit rättmätig arvtagare till Englands tron och fått den, om han inte kompromissat med Jakob Stuart av Skottland, hans kusin, som andra av politiska skäl hellre ville ha på

tronen. Och naturligtvis hade ju drottning Margot av Frankrike, Henrik IV:s lättsinniga brud, vilket äktenskap inledde Bartolomeinattens massaker, varit den unge Francis Bacons käreasta. Det var ju det "*Love's Labour's Lost*" handlade om. Och inte bara hade Bacon varit Shakespeareförfattaren och Englands rätta tronarvinge och diktare på sju språk - han var även upphovsmannen till både frimurarorden och Rociucrucianerna och deras förste och högste initiativtagare och mästare, som inte alls dött av en förkylning 1626 utan överlevt tills han blev över 100 år. Han hade behärskat även hebreiska och kaldeiska och var en ständigt återkommande reinkarnation som tryggt beskyddade sina intressen i liv efter liv, speciellt inom frimurarorden och andra hemliga sällskap av esoterisk natur. Han var således en reinkarnation av både Gud, Djävulen, Jesus och sin egen moder, alltså drottning Elisabeth, och grundförvaltaren av och upphovsmannen till den stora filosofiska traditionen som den manifesterat sig genom tidigare inkarnationer som Pythagoras, Sokrates, Thomas av Aquino, och så vidare. Baconbeundrarnas hysteri har alltid fortsatt att skena vidare längs ständigt mera halsbrytande banor.

Kort sagt, något liknande kan ej påträffas bland någon av de andra Shakespearekandidaterna. Bacon är inte bara självklar författare till Shakespeares verk utan Mästaren över alla andra, inte bara suverän filosof, diktare och politiker utan näst intill en västerländsk Buddha. De andra kandidaterna, som Shakespeare själv, Marlowe, Oxford och Derby, har aldrig framstått som mer än bara människor.

Mot argumentet att Bacon skulle ha skrivit Shakespeare framstår det tämligen klara faktum, att Bacons egna litterära verk (publicerade under hans eget namn) ej uppvisar samma kvalitet som Shakespeares. Framför allt saknas i alla Bacons verk Shakespeares speciella dramatiska intensitet. Om Bacon skrev Shakespeare har han givit sin pseudonyms verk en betydligt högre kvalitet än vad han kunde ge de verk (mest på latin) som han själv hoppades på evig berömmelse genom.

Musikkrisen

Ur ett brev till en närstående:

"Tack för brevet och dina omtänksamma tankar om mitt pianofinger. Sex veckor efter olyckan lossnade den sista skorven, och fingret kunde börja användas igen. Jag kom hem nu i veckan och har genast börjat hårdträna vid pianot igen, men lätt är det inte, i synnerhet som fingret är kraftlöst och gör ont, mest beroende på att nageln inte är utväxt ännu. Dessutom är fingret helt deformerat och vanskapt, det har blivit spetsigare och krökt åt höger, så man får försöka rikta om det på tangenterna. Dessutom måste man använda det försiktigt och tänka på hur man lindrar anslaget, så att det inte gör för ont.

Ändå måste man säga att jag hade tur. Vad som definitivt räddade fingret var att skelettet inte blev skadat. Troligen kommer det att bli alldeles normalt igen så fort nageln vuxit ut, och jag har redan lyckats bärga hela repertoaren från före olyckan. Igår försökte jag mig på Waldsteinsonaten för första gången sedan 10 juni, (jag har aldrig tidigare gjort ett så stort uppehåll i musiken som 70 dagar,) och hela sonaten satt kvar och fungerade utan att jag behövde titta i noterna en enda gång. Ibland förstår jag inte hur jag själv fungerar.

Likväl var skadan svår. Fingertoppen skar av till hälften tre gånger, det tredje snittet gick djupast och skar sönder nageln och körde in bitar därur i fingret, och huvudnerven i fingret förstördes. Fortfarande har jag bara halv känsel kvar, och det är det största problemet: ingenting är viktigare i musikutövningen, speciellt när det gäller piano, än just känseln, varav hela anslaget är beroende. Den nya fingertoppen är tjock och hård, och det känns ungefär som att ha en gummifingerborg, som är i vägen och som man inte kan avlägsna. Jag har långt kvar ännu, och det är bara att hålla på och

arbeta hänsynslöst och försöka glömma hur ont det gör. Det har i alla fall aldrig varit något fel på min vilja och envishet - kalla det min "sisu" om du vill. Dock står det helt klart att jag aldrig mera kan spela offentligt.

Underbara filmer

Sju underbara filmer har man haft lyckan att få njuta av under sommaren. Beethovenfilmen med Gary Oldman och Isabella Rossellini, som visats två gånger i TV nu under sommaren, har vi recenserat förut i nr 86, och det var bara att konstatera att den tålde att ses om.

Musikfilmerna har avlöst varandra hela sommaren. Carlos Sauras "*Tango*" från 1998 är en bländande visionär uppvisning av musikalisk fantasi när den är som bäst - hela handlingen tilldrar sig nästan uteslutande inne i en tangodansstudio, där en regissör frambesvärjer den ena fulländade tangodansuppvisningen efter den andra - i en sådan film behövs det ingen riktig story, och filmens handling är också mycket lämpligt reducerad till bara en krydda. Dansen och musiken bär fram hela den oförglömliga föreställningen med en final som sätter pricken på i-et: tango-frosseriets enda undantag är en plötslig visionär version av Verdis "*Fångarnas kör*", som just tillför det där lilla extra som man önskat sig genom hela filmen. Efter denna film gjorde regissören sin bejublade film om "*Goya*", och man får en försmak av den redan här.

En annan underbar musikfilm var den brittiska "*Little Voice*", helt filmad på plats i Scarborough, gouterat musikcentrum för årligen återkommande evenemang på ostkusten, en förunderlig askungehistoria om en hunsad faderlös flicka som upptäcks av praktfyllot Michael Caine och lanseras som artist med katastrofala resultat för alla inblandade och mest för Michael Caine själv. För att göra denna roll hade han supit till ordentligt månader i förväg, och sällan har väl ett så övertygande vrakfylla återgivits på film. Jane Horrocks gjorde det oförglömliga porträttet av flickan med den lilla rösten, och alla hennes sångnummer sjungs faktiskt av henne själv.

Som musikfilm kunde också den luxuösa sjörövarfilmen "*Cutthroat Island*" nämnas, en fest för ögat men kanske ännu mer för örat, ty hela den färgstarka actionfilmen genljuder av Londons symfoniorkester som breder på någonting alldeles oerhört - filmen vore alltigenom sevärd och njutbar även om man bara hörde musiken. Den vilda äventyrssagan om den kvinnliga piraten (spelad av Geena Davis) gjordes av den finske regissören Ronny Harlin, och när huvudpersonerna löper amok genom Kingston på Jamaica ser man faktiskt bland flaggorna längs basargatan (som hänsynslöst rivs upp till oigenkännlighet) även den finländska flaggan. Filmen blev mycket påkostad och gjorde en brakförlust, vilket var synd, ty visst är den en av de bästa sjörövarfilmer som någonsin gjorts och bildmässigt kanske den praktfullaste.

En annan bildmässigt praktfull historia var "*Dangerous Beauty*" eller "*A Destiny of her Own*", en mycket brittisk kostymfilm från 1500-talet baserad på den helt verkliga självbiografen av en kurtisan i Venedig med Catherine McCormack i huvudrollen, med den alltid sevärd Jacqueline Bisset som hennes mor och med den alltid vulkaniske Rufus Sewell som hennes dynamiske kavaljer, en svindlande välskriven historia om det överdådiga livet i Tizians Venedig med alla excesser lössläppta, ej minst åt det erotiska hållet, och med en skakade dokumentation av inkquisitionens reaktion däremot. Det intressantaste med denna historia är åskådliggörandet av hur kurtisanerna i Venedig faktiskt var en högt uppburen samhällsklass. De var de enda verkligt bildade kvinnorna, och de hade en oerhörd makt, då ju alla Venedigs män låg för deras fötter. De kan endast jämföras med antikens Athens kurtisaner, som hade en liknande ställning som högt bildade och kloka mätresser till allmänt förfogande, av vilka en var den berömda Aspasia, den enda i Athen som hade högre makt än hennes älskare Perikles.

Lika svindlande vacker och omsorgsfullt välgjord i sin bildkomposition var John Boormans version av Arthursagan, *"Excalibur"* från 1981 med Nicol Williamson som en förryckt Merlin, med Nigel Terry som en trogen och övertygande Arthur och med Helen Mirren som den fatala Morgan le Fay. Mest gripande i filmen är dock gestaltningen av Sir Percival (Parsifal) och dennes öde från föraktlig dummerjös till den som räddar alla. Filmen är väl den bästa version av Arthursagan som har filmats hittills, ehuru den dock även har sina svagheter - exempelvis är alla besvärjelserna föga övertygande och löjliga i längden, vilka effekter de än lyckas åstadkomma.

Intelligentast och mest vitalitetssprakande av alla periodens filmer var dock den gamla versionen av *"His Girl Friday"* i svartvitt från 1940, senare omfilmad med Jack Lemmon som *"Stoppa pressarna"* i en betydligt tamare färgversion från 70-talet. Skyldig till den enastående dialogen och den ytterst skarpa satiren mot både press- och det politiska etablissemanget är dock författaren Ben Hecht, som tillsammans med Charles McArthur åstadkom ett produktionspärlband av kanske Hollywoods bästa filmmanus någonsin, vilka samtliga filmer blev oförglömliga klassiker. Just denna regisserades dock av Howard Hawks, som därmed gjorde de två ässen i filmen till tre, vartill även Cary Grant och Rosalind Russell dock bidrog med även sina betydande resurser till att göra filmen till en av de bästa och svartaste komedier Hollywood någonsin har producerat. Hoppas TV visar den igen då och då.

Även en biografiffilm har vi hunnit med, nämligen Kieslowskis postuma *"Heaven"* med Kate Blanchett i huvudrollen som hämnerskan som i ett försök att spränga en narkotikahaj i luften som vållat hennes mans död i stället oavsiktligt lyckas likvidera en ensam far med barn jämte en lika oskyldig städerska. Filmens tema är utomordentligt tänkvärt - hur en hämndaktion hur befogad den än må vara ändå alltid kan leda till att oskyldiga drabbas av dess följder. Det var inte Kieslowski själv som gjorde filmen, men man känner igen honom i varje scen i filmen, då manuset är så utpräglat hans. Han planerade en trilogi kallad *"Heaven"*, *"Purgatory"* och *"Hell"*, av vilka denna då är den första. Kanske vi även får se de andra två så småningom. Är de lika välskrivna som denna förtjänar de sannerligen att filmas även de och kan resultatet bara bli det bästa tänkbara, som i denna.

Ahasverus utgår i detta nummer p.g.a. brist på utrymme men återkommer i nästa.

Kalender, september 2002.

- 5 Darryl F. Zanuck 100 år, legendarisk Hollywoodproducent.
- 6 Britt Ekland 60 år, mest känd som Peter Sellers änka.
- 8 Virna Lisi 65 år.
- 14 75 år sedan Isadora Duncan omkom i sin Bugatti, då hennes långa scarf fastnade i hjulet och hon ströps direkt.
20 år sedan Grace Kelly, filmstjärna och furstinna av Monaco, omkom i en bilolycka, endast 52 år gammal.
- 16 20 år sedan de aldrig utredda massakrerna på palestinier i Beirut inleddes.
- 19 Lajos Kossuth 200 år, ungersk frihetskämpe.
- 22 Ingemar Johansson 70 år.
- 23 Ray Charles 70 år.
- 25 Glenn Gould skulle ha fyllt 70.
Sir Colin Davis 75 år, samtidens kanske främste dirigent.
- 27 Arthur Penn 80 år.
- 29 100-årsminnet av Emile Zola.
- 30 550 år sedan den första boken trycktes, Johann Gutenbergs Bibel.

Festresan, del 15

Det var en underbar överraskning att finna Ida på så gott humör. Hon är nu 77 år och tänker stänga sin lilla familjebutik för manufaktur (mest handskar och slipsar, scarfar och flugor) som hon mest skött ensam i 40 år. Efter detta år införs Euron, omställningen kommer att bli mycket knepig för Italien, och som det affärsgeni Ida alltid varit har hon valt att stänga butiken ögonblicket innan.

I ännu bättre form var Achille, världens piggaste 80-åring, full av nya projekt och planer, intressen och arbeten, och mera skärpt än någonsin. Han och Ida hade just kommit tillbaka från en intressant resa i Egypten och Jordanien. Egypten verkar utgöra en besvikelse för de flesta som reser dit nu för tiden, och Ida och Achille var inget undantag. Jordanien däremot utgjorde en imponerande upplevelse. Landet var lika exemplariskt som Egypten var avskräckande, dess renlighet var i det närmaste perfekt, Amman var en mönsterstad, inte en lös hund eller katt eller något skräp kunde påträffas någonstans, och kort sagt var Jordanien nästan bättre hållet och skött än Israel. Ändå är Achille den trognaste Israelvän jag vet.

De reste till Kairo, där de möttes av störtregn, (det sades att det bara regnade två dagar om året i Kairo, och de råkade kanske ut för den ena,) fortsatte sedan över Suez ut till Sinai och besökte Katarinaklostret, for sedan över till Akaba i Jordanien och därifrån upp till Petra och Amman. Beduinernas liv och kultur fyllde dem med beundran och respekt, och Ammans välstånd fann de att mycket berodde av att alla bankerna i Beirut under Libanons inbördeskrig hade flyttat till Amman och var kvar där fortfarande. Amman och Jordanien är alltså i mycket som ett arabvärldens Schweiz. Det vore verkligen intressant att göra en Jordanienresa - och varför inte Syrien samtidigt?

Cristina, min småkusin, höll på att ta körkort. Hela hennes historia är som en ständigt allt underbarare succéhistoria, och hon går bara från klarhet till klarhet hela tiden. Hon var ju epileptiker, men föräldrarna Ida och Achille tröttnade aldrig på att söka efter utvägar för att få henne botad. Till slut lokaliserades en benign tumör i hennes hjärna, hon opererades med laser, och operationen lyckades. Hon har aldrig mer haft några epileptiska känningar efter det. Egentligen får man inte ens ta körkort om man någonsin haft någon epileptisk störning, men Cristina har klarat av alla tester och håller nu på att försöka ta körkort. Det är enastående underbart.

Min andre småkusin Paolo fyllde 55 år denna dag, och alla hans fyra barn går också från klarhet till klarhet, den äldsta sonen med fast tjänst i IBM, dottern färdig psykolog med högsta tänkbara betyg och skall nu praktisera, och de två yngre pojarna också lovande löften, båda stora fotbollsentusiaster, men den äldre har nu lagt fotbollen helt åt sidan för att bara koncentrera sig på arbete och studier.

Mindre lycklig var min äldsta småkusin Alberto, 58 år, optiker, som sedan länge hade sett fram emot att få bli pensionerad vid 60. Nu hade han precis fått veta att han måste vänta till 65. Hans straffarbetstid har alltså förlängts från 1 till 7 år. Det är ju inte så alldeles uppmuntrande. Han hade egen butik vid Via Mazzini bredvid Idas som han sålde till en större firma på villkor att han där alltid skulle få behålla en fast tjänst, men förra året gick den i konkurs, så att han nu är biträde i en annan mindre affär. Likväl är han den störste humoristen av alla mina italienska kusiner.

På skärtorsdagen gällde det att bege sig till Genua. Det gick ett direktåg dit (utan byten på vägen) klockan 6.40 på morgonen, så det gällde att stiga upp halv 6. Det var inga problem. Det sensationella var, när man lämnade Verona och passerade Gardasjön, att alla bergen var vita. Det hade regnat hela tisdagen, som i en grön skandinavisk vinter eller dålig finsk sommar, men ovanför 1000 meter hade det snöat, och alla bergen behöll sin gnistrande vithet. Det var den 12 april.

Från Milano hade man praktfullt resällskap i form av en större grupp äldre scoutungdomar, som underhöll med gitarr och sång hela vägen, medan man färdades över de liguriska bergen mot havet och solen, ty i Genua väntade äntligen våren.

Beatrice, 93 år, var i ett bedrövligt tillstånd och hade låtit ömklig i telefonen. Icke desto mindre mötte hon upp i fullaste prakt, oförändrad och stilig som alltid, om dock något stukad av förödande marsinfluensa, som hon ännu hade långt kvar att återhämta sig ifrån. Även Pier Giulio och Graziella mötte upp, hennes son och svärdotter, och vi hade en gedigen lunch tillsammans med både förrätt, pasta, huvudrätt, efterrätt, frukt och kaffe. Det var min bästa måltid i Italien hittills på resan.

Pier Giulio och Graziella hade även de rest omkring i Egypten och badat i Röda Havet men utan att bli särskilt imponerade. Tyvärr hade de missat Jordanien. Graziella gick nu vidare med sin konstnärliga utbildning och höll som bäst på med att rita och måla skelett i Genuas konstakademi. Hennes lärare klagade på att hennes skelett inte var levande och saknade själ. Hon trodde nog det skulle bli bättre när hon nästa år skulle få lov att sätta muskler på skeletten.

Vi hade en mycket trevlig dag, eftermiddag och kväll, och Beatrice blev på bättre humör hela tiden. Hon avslöjade, att 75% av alla hennes vänner fortfarande var män, och att alla de trevligaste och bästa män hon hade känt under sitt liv hade varit homosexuella. Sådana, tyckte hon, hade nästan alltid varit trevligare och mer intelligenta än vanliga par och normala heterosexuella. Vid 93 år var hon fortfarande den enda kvinnliga medlemmen någonsin i Genuas spexargarde, *I Goliardi*, även kallade *I Balestrochi*. Hon är alltså högre uppbyren där än någonsin och har i år även fått offentliga utmärkelser i Genua för sina ironiska och satiriska poem. Hennes utomordentligt spirituella och humoristiska ådra finns alltså fortfarande kvar och är vid god vigör, ehuru hennes dikter blir alltmer melankoliska i takt med att både hennes syn och hörsel försvinner. På TV kan hon inte längre se om en film är i färg eller i svartvitt.

Kvällen kröntes av att TV Monte Carlo visade "*Allan Quatermain and King Solomon's Mines*" med Richard Chamberlain, Sharon Stone och Herbert Lom som den tyske översten i Tanganyika, en utomordentligt underfundig och festlig actionfilm med ett fantastiskt gott humör. Vi skrattade hjärtligt hela kvällen, men roligast var utan tvekan Herbert Lom, den tyske översten, som i första världskrigets östafrika insisterade på att alltid ha kultur med sig i bagaget i form av en gammaldags grammofon med tratt som på raspiga stenkakor spelade "Valkyriornas ritt" av Wagner om och om igen. Jag har senare även sett filmen på engelska, men den var faktiskt ännu roligare dubbad till italienska, då tysken gavs en oförliknelig skorrande tysk-italiensk accent med utomordentligt komisk effekt varje gång han öppnade munnen. Att skorra på italienska låter alltid utomordentligt löjligt tillgjort. Herbert Lom är ju mest känd för sina tolkningar i talrika filmer av kommissarie Clouzots (Peter Sellers) evigt svurne dödsfiende psykiatrikern med okontrollerbara problem till följd av Clouzots oförbätterliga klantighet men har även gjort den kanske bästa tolkningen av Napoleon någonsin på film i "Krig och fred" från 1956 i Audrey Hepburn-versionen.

Sedan var det dags att ta nattåget till Rom. Det var mitt i påsktrafiken, och Paolo skulle vänta mig klockan 7 på morgonen. Det var bara att hoppas att tåget inte skulle bli försenat.

(forts. i nästa nummer.)

Hälsoresan, del 10 : Afghanistan

Jag hade planerat att besöka Epidauros, men min infektion gjorde det omöjligt. Efter en ohygglig natt var det enda att göra att vila, äta upp sig, ta det lugnt och inte på något sätt riskera att förvärra situationen. Infektionen hade kommit under tågresan från Konstantinopel till följd av det konstant 30-gradiga vädret natt och dag, min

konstitution är inte gjord för sådant, och i Delfi hade situationen förvärrats. Vad jag mest av allt måste undvika var att sitta instängd och orörlig i tåg eller buss i många timmar, som jag gjort de senaste fyra dagarna.

Med min värd talade jag om vandrarhemssituationen i Athen. Många små hotell och vandrarhem hade fått stänga efter jordbävningen för två år sedan, då det uppstått skador som inte kunnat passera den årliga gästhusbesiktningen. Därför fanns det ytterst få billiga vandrarhem kvar i Athen - Annabel (2000 för en säng i sovsal med sju sängar) var kanske det enda.

Men ett större problem var alla de kriminella elementen - drogförsäljare från Albanien och Ryssland och arabländer mest av allt. De hade råd att betala och togs därför gärna emot medan fattiga backpackers inte hade råd att betala. Ett resultat av drogsamhället med drogliberaliseringen som aldrig diskuterats är de absurda sociala orättvisor det leder till - förslavarna belönas och blir miljonärer, medan hederligheten konkurreras ut och blir utslagen.

President Bush höll sitt stora tal i Washington med moralisk uppbackning av Tony Blair. Talet fick kommentarer som, "i ett slag har Bush förvandlats från en ansvarslös cowboy till en världsledare." Detta är sant, och det är underbart. Visserligen var talet inte skrivet av presidenten själv, ingen president i Vita Huset har skrivit sina egna tal efter Kennedy, utan presidentens vän Mike Gerson skrev talet efter att han konsulterat Shakespeare och Churchill. Men talet tog skruv och kommer att gå till historien, och detta är det viktiga. Bush har fått hela världen med sig i sitt vältaligt predikade korståg mot terrorism, och det är bara att önska honom lycka till och sluta upp vid hans sida. Arabmiljonären Osama Bin Laden har utpekats som världens störste skurk med sitt terrororganisationsnätverk kallat Al Qaeda, som metodiskt inriktar sig på att ge nådastötar åt alla demokratiska strukturer och stödja terrorregimer som talibanerna, Saddam Hussein, Khadaffi och Khartoum. Min uppfattning är att detta korståg inte kan misslyckas, då dess moraliska odds är 100-procentigt självklara. Ett sådant övergrepp som attacken mot Twin Towers i New York med offrandet av mer än 5000 oskyldiga människors liv, som visar ett totalt förnekande av allt människovärde, kan bara jämföras med nazismens värsta omänskligheter och måste bekämpas som en vidrig farsot eller våld till dess den är utsläckt, och det råder ingen tvekan om utgången. Inte de mest långsökta förklaringar och ursäkter i världen kan på något sätt rättfärdiga den kallblodigt överlagda attacken mot helt civila mål i New York.

Vad svarar då talibanerna? De säger att de gärna skall överlämna och ställa Osama Bin Laden inför rätta om hans skuld kan bevisas. De tar alltså för givet att hans skuld inte kan bevisas. Samtidigt hotar de: "Om Amerika angriper Afghanistan är det alla muslimers plikt att döda amerikaner och alla som hjälper dem. Alla som hjälper fienden eller spionerar för dem eller ens sympatiserar med dem måste enligt Islam förgöras."

Samtidigt beklagar de att 6000 människor dog under attackerna men anklagar Amerika samtidigt för att ha begått liknande skändligheter i Japan, Vietnam, Jugoslavien, Korea, Irak och Palestina utom många andra länder. Deras ambassadör i Pakistan, Abdul Salam Zaeef, kom också med påståendet, att 4000 judar som brukade arbeta i World Trade Center "råkade" den 11 september vara borta därifrån. Detta märkliga påstående insinuerar att attacken skulle ha varit iscensatt av israeliter och till och med amerikanska krafter bara för att skaffa en förevändning för att angripa Afghanistan. Detta motsägs av att alla de 19 flygplanskaparna var muslimer och stod i kontakt med Bin Laden dagarna före attacken. Detta är Amerikas bevis, som talibanerna tydligen vägrar att acceptera som sådant.

Sista ordet borde kanske ges åt gamle kungen av Afghanistan, 87 år gammal i exil i Italien sedan 1973, då han störtades av sin brorson efter 40 år som konung, vilket inledde den onda cirkeln av inbördeskrig i Afghanistan, varunder alla mänskliga rättigheter gick förlorade och i synnerhet kvinnornas, vilken destruktiva utveckling

kulminerade med att talibanerna kom till makten i Kabul. Strax efter utvisades Bin Laden från Arabien och inledde då genast sin nya verksamhet i Afghanistan.

Kung Muhammed Zaref Shah säger, att talibanernas regering är olaglig och självutnämnd och inte har någon förankring hos folket, och att enda sättet att åtgärda Afghanistans problem är att börja med att få bort talibanregimen. Afghanistan var faktiskt demokratiskt fram till 1973, fria val förekom, det var ett helt neutralt land, och kungen vill nu upprätta en exilregering. Hans ord väger tungt genom sitt lugna och mogna förnuft. Han känner onekligen sitt land bäst och lyckades hålla det neutralt utanför det andra världskriget.

(forts. i nästa nummer.)

Den teatraliska resan till Epidaurus, del 4.

Väderomslaget var litet väl drastiskt. Man frös som en stucken gris hela natten, och man överlevde inte med mindre än tre filter. På morgonen konstaterades katastrofen: magförkylning. Inte desto mindre bjöd min värd på frukost, och det var inget fel på hans värmande cappuccino.

Han var inte helt nöjd med valutareformen. Med drakmer hade man klarat sig med sedlar mest, men nu måste man handskas med mynt, vilket är ett betydande problem i Grekland, då de flesta grekiska byxfickor har hål. Men det var inte det värsta. Det mest oegentliga med valutareformen var att alla priser hade gått upp med 5-10 procent. Införandet av Euron borde ha medfört motsatsen. Plötsligt måste Grekland ha samma prisnivå som hela Europa, fastän det är dess fattigaste land, vilket ökar utslagningen och arbetslösheten och gör fattigdomen värre. Förr var det olagligt att vara uteliggare då det alltid fanns jobb. Sov man utomhus eller på gatan blev man tagen av polisen och fick man ett jobb att sköta. Nu måste lagen ändras, då man inte längre kan ge uteliggarna arbete. Alltså är det nu inte längre mot lagen att vara uteliggare och arbetslös. Däremot sitter 80% av alla Greklands invandrare i fängelse för kriminell verksamhet, mest albaner och ex-jugoslaver. Den motsvarande siffran för Sverige är bara 55%. Förlåt mig, jag sade fel, 80% av alla Greklands fängelsekunder är invandrare. I Sverige är det 55%. Då endast 12% är invandrare i Sverige borde även fängelseklientelet bara vara 12% invandrare, men i Sverige är denna siffra alltså 55%. Naturligtvis är denna statistik hemligstämplad.

Doktor Sandy var mera orolig över situationen i Israel och börjar nu sakta tröttna på hela Mellanöstern-karusellen. Han börjar sakta närma sig de 70 och börjar ta det allt lugnare med ålderns rätt.

"Det kan aldrig bli fred i Israel eller något fritt Palestina så länge självmordsbombarna får hålla på. Tyvärr är det enda resultatet av denna blinda vanvettsterrorism att det bara ger Israel rätt att fortsätta hålla palestinierna nere. Det enda självmördarna åstadkommer är sitt eget självmord och sin egen saks självmord. Och ytterst ansvarigt är deras religion islam som fortsätter att inbilla dem att självmordsterror gör dem till martyrer för islam med första-klass-biljett direkt till paradiset. Det är bara primitiv kriminell hjärntvätt det handlar om - ingenting annat.

Palestinierna hade sin stora chans i slutet av president Clintons regering, när det förhandlades fram ett förslag om en egen palestinsk stat och halva Jerusalem och fullt självbestämmande. Men palestinierna krävde att även 4,5 miljoner exilpalestinier och ättlingar till exilpalestinier skulle få återbosätta sig i Israel. I stället för att tacka ja till ett generöst förslag krävde de dårarna mera eftergifter. De hade inte kunnat få något bättre förslag, det sade Clinton uttryckligen till dem, och den förnuftiga Hanna Ashrawi bad Yassir Arafat att acceptera förslaget. Den dåren gjorde det inte utan förstörde hela fredsprocessen med att ställa ytterligare krav, som dessutom var orimliga. Det är inte synd om Arafat, och det har det aldrig varit. Han är en rövarhövding som alltid slickat

israelernas och politikernas händer med tungan bara för att bakom deras rygg kunna förse sina egna terrorister med vapen och uppmuntra och underblåsa deras organiserade terrorism. Han har aldrig varit pålitlig, och i skurkkriget mot Irak var Arafat den enda världspolitikern som öppet tog parti för massmördaren Saddam Hussein mot världen. Den palestinska saken är tyvärr helt dominerad och förstörd av muslimsk fanatism och vansinne, och de som kommer i kläm är alla de palestinska kristna. Det är deras tragedi, inte palestiniernas.

Ariel Sharon är inte mycket bättre han, men han är åtminstone rakt på sak. Naturligtvis var det dumt av honom att utlösa den nya Palestinakrisen med att utmanande demonstrera på Tempelberget i höstas, och det var säkert avsiktligt, men ingenting har skadat palestiniernas sak mera än att reagera med våld. Vi vet inte om Sharon ville allt detta, lika litet som vi vet om han ville utlösa massakrerna i Libanon för 20 år sedan, men faktum är att hans handlingssätt, medvetet eller inte, har utlöst båda kriserna. Hur ansvarig han är till båda katastroferna torde utredas och kommer att utredas, liksom man nu också äntligen förbereder ett åtal mot Henry Kissinger för hans ansvarsbörda i Öst-Timor 1975 och Chile 1973, bara för att nämna två av hans smutsiga tvättar. Han bidrog säkert till flera andra, till exempel CIA:s övergivande av Tibet 1974 med massakrerna på dess sista frihetskämpar som följd, förräderiet mot det demokratiska Taiwan för att i stället börja fjäska för monsterdiktaturen Kina för affärernas skull, och andra liknande smutsiga kortsiktigt opportunistiska affärer. Av de två tror jag nog att Kissinger har mera på sitt samvete än Ariel Sharon.

Vilket för oss fram till riksolyckan Bush. Naturligtvis var det olyckligt och ojuste att han blev president, medan Al Gore visade prov på sällsynt amerikanskt ädelmod i sin kloka personliga resignation för Amerikas bästa. Han var något så sällsynt som en amerikansk hedersman. I politiken har vi knappast sett någon sådan efter Kennedy. Men liksom Ariel Sharon är Bush på gott och ont. Han för en rakare politik mot terroristerna, han vill äntligen åtgärda problemet Saddam Hussein, han för en tuffare attityd mot Kina, han ingriper mot terroristerna i södra Filippinerna, kort sagt, han vill göra något åt saken. Det ville aldrig Clinton, som bara ville jämka sig fram och stå sig väl med alla, inklusive alla sina fruntimmer. Å andra sidan för Bush en vettlös och nonchalant upprustningspolitik som med skäl hela världen har reagerat emot, särskilt Europa och Putin, och hans miljöpolitik förråder en för en amerikansk president ousäktlig ignorans. Inte ens England är lyckligt med Bushs skjutglada och dumma Amerika som villkorsdikterande och självsvåldig storebror."

Ungefär så summerade doktor Sandy situationen. Nöjd var han inte, och han kunde inte se ljust på framtiden, vars största moln dock var miljökrisen: vädret i Grekland hade denna vår varit ännu galnare än förra våren, med plötsliga jultemperaturer mitt i februari åtföljda av råa frostnätter och oväder med snöstormar och exempellös ruggighet. Jag hade kommit till Grekland mitt i den extrema väderkrisen.

Alla mina gamla uterestauranger hade stängt, flera av mina gamla butiker hade upphört, och Grekland verkade nästan i misär. Till detta kom min värds rapporter om hur uteliggare och hemlösa blivit så talrika att man i parlamentet hade måst makulera lagar som förbjöd arbetslöshet, hemlöshet, tiggeri och uteliggeri.

Det var därför jag träffade doktor Sandy i Athen denna gång. Konstantinopel hade varit för kallt och ogästvänligt för hans värmekrävande hjärta. I Athen hade det förekommit 20 cm snö, som legat kvar. Det är extremt ovanligt för Athen.

Inte konstigt att jag frusit halvt ihjäl under natten och ådragit mig en magförkylning, och visst kändes det ju alldeles fel. Inte kommer man ju till Grekland i april för att få frysa.

(forts. i nästa nummer.)

Lyckliga möten i Ladakh

1. Ankomst

"Jag kan inte se något skäl varför du inte skulle komma till Leh. Världen har låtit sig skrämmas till mondial paranoia av elfte september, och bara därför vågar ingen resa längre. Det är som en universell skrämselficka som alla har satt i halsen fullkomligt i onödan. Jag är i Ladakh nu och väntar på dig i Leh om du kommer. Så mitt råd är: kör medan det är grönt ljus. En resa är alltid värd att göra."

Så skrev Johannes. Det avgjorde saken. Resan hade förföljts av otur. I maj hade den bokats med Aeroflot, sedan kom den nya Kashmirkrisen med Indien och Pakistan hotande varandra med kärnvapen. Alla inställde sina resor till Ladakh. Jag uppsköt avbokningen i det längsta, men mina flickor på Aeroflot krävde dumt nog besked när krisen var som värst. Jag rådfrågade Indiska Ambassaden i Stockholm, som resolut förklarade att jag inte kunde resa. Därmed avbokade jag resan, bara för att flickorna på Aeroflot krävt mig på besked före midsommar.

Ladakhs Vänner i Stockholm rådde mig att ta det lugnt och vänta och se. Två av dem hade också bokat en resa som de fått avbeställa på grund av faran för att fastna i Ladakh om det blev krig i Kashmir - de hade låtit sig skrämmas och ångrat det.

När jag återkom från Finland med fördärvad högerhand var situationen helt en annan. Monsunen hade brutit ut i Indien och Pakistan, och allt vapenskrimmel hade tystnat totalt. Alla ångrade sina avbokade resor och lovade komma nästa år, som ju dock alltid är en skälm. Bara för att undersöka om det fanns några möjligheter rådfrågade jag mina flickor på Special Tours i Stockholm, som fixat min första stora Ladakhresa. De plockade genast fram ett alternativ med Lufthansa som inte var dyrare än Aeroflot. Även Indiska Ambassaden hade bara goda nyheter att förtälja, nämligen inga nyheter alls; så visum fixades, resan bokades, Johannes meddelades, och alla var nöjda - utom alla de skrämselfickadrabbade som ropte ack och ve över min nya livsfarliga resa till Ladakh, men alla sådana visste inte vad de talade om.

Sannolikt hade jag inte åkt om jag inte fått ett finger fördärvat i en motorgräsklippare i Finland. Den olyckan reducerade min arbetskapacitet med 50% och min musikverksamhet med 100%. Jag kunde alltså ändå inte arbeta tillfredsställande hemma i Göteborg, så det var lika bra att utnyttja tiden bättre. Alltså reste jag iväg till Ladakh. Först de sista dagarna före avresan, fem veckor efter olyckan, kunde jag äntligen skriva normalt med höger hand igen med obruten pennförling, ehuru fingret dock såg ut som en skadad barnpenis anfrätt av spetälska och jag ännu inte kunde traktera några pianotangenter utan att fingret sprack upp igen.

På dagen då Alexander Dumas fyllde 200 år bar det av. Förberedelserna var perfekta, då jag ostört kunnat ägna hela de tre sista dagarna enbart åt dem, och min föresats var att försöka göra detta till en perfekt resa. Naturligtvis sket det sig direkt.

På flyget från Landvetter vägrade personalen låta mig få resa med min lilla skäggsax och nageltång. De var vassa föremål, och den ringa storleken spelade därmed ingen roll. Jag fick slänga skäggsaxen och nageltången i papperskorgen eller skicka hem dem till mig själv med post. Jag skickade hem dem med post och beredde mig på möjligheten att inte få kunna klippa naglar och skägg på fyra veckor. Den "universella skrämselfickan" hade medfört flygpersonals allergi mot skäggsaxar och nageltänger, och då spelade storleken ingen roll.

Dessutom försenades flyget, så i Frankfurt var allt i panik då alla passagerare höll på att missa sina plan - Frankfurts luftrum hade drabbats av köbildning och förstoppning, så all flygtrafik via Frankfurt var försenad minst en halvtimme. Några svenska medpassagerare skulle till Amerika för att fixa upp ekonomin där efter World Coms konkurs, den värsta i Amerikas historia, och de hade bara 20 minuter till anslutningsflyget. Naturligtvis fastnade vi då alla i en extra passkontrollsko, som varade i 20 minuter.

Lufthansaplanet till Delhi var dock tämligen angenämt, personalen var alert och effektiv, och man fick dricka hur mycket vin som helst. Värre var det sedan i Delhi.

Planet var ju försenat från Frankfurt, och innan man blivit färdig med bagagehämtning och penningväxling hade sista bussen till inrikesterminalen gått. (Det var efter midnatt, och jag skulle vidare med lokalflygplan till Leh.) Man var hänvisad till de taxibilar som fanns och råkade naturligtvis ut för skojare. I stället för att följa passagerarens önskan och köra honom till inrikesterminalen körde de honom till ett hotell och påstod att inrikesterminalen var stängd till klockan 5. Hotellet krävde 40 dollar för tre timmars vistelse där. Jag krävde att de ändå körde

mig till terminalen. De körde mig till ett annat hotell. 17 dollar. Då krävde jag att de körde mig tillbaka till utrikesterminalen, om nu inrikesterminalen verkligen var stängd. Då körde de mig äntligen till inrikesterminalen men vägrade köra in mig på området, så jag fick gå de sista kvarteren. De krävde 450 rupier (90 kronor) för turerna. Jag gav dem 300, vilket var för mycket. Naturligtvis var inrikesterminalen öppen för resenärer som skulle med flyg 5.40 på morgonen. Klockan närmade sig 3, och där satt många passagerare färdiga och väntade.

Säkerhetskontrollen var också där mer än rigorös. Varje detalj i handbagaget analyserades. Jag fruktade i det längsta att de även skulle beröva mig min rakhyvel, men den var tydligen ofarlig trots rakbladet. Allt lämnades intakt efter total dissekering.

Så fick man än en gång flyga över bergen i Zanskar och Ladakh och skåda de oändliga snöhöljda 6-7000-meters-topparna ända bort till Karakoram och K2 och åter känna sig välkommen av den härliga tibetanska högplatån. Resan hade då gått från Frankfurt över Budapest och Bukarest, över Svarta Havet och Kaspiska Havet, över Afghanistan och Rawalpindi till Delhi och upp till Leh. Halv sju i gryningen landade planet. Hela resan från Göteborg hade då totalt tagit bara drygt 16 timmar. Det var otroligt men sant.

I mitt gamla hem på gästhärbärget Lung Snon var allting oförändrat, men några ofrånkomligt dåliga nyheter väntade, som väntat. På grund av "den universella skrämselfickan" var turisterna i Ladakh få i år, och inga volontärer kom i år till jordbruksprojektet. (Lung Snon är värdshus för "the Farm Project", till vilket det kommer ungdomar från hela världen för att frivilligt bo och arbeta en månad hos jordbruksfamiljer i Ladakh.) Allt hade inställts på grund av Kashmirkrisen i maj-juni, då föräldrarna vägrat låta sina barn resa iväg. Några hade dock rest till Ladakh i alla fall och i stället för att bo hos bönder rest omkring och turistat - Lung Snon var inte helt tomt - där bodde två andra par utom jag. Om turisterna varit för många förra året var de dock definitivt för få i år - ett underskott på gott och ont, liksom förra årets överskott.

Resan blev oväntat lyckad alltigenom, och den kommer att delas upp i följande avsnitt:

1. Ankomst
2. Johannes och Ali
3. Samtal med Johannes
4. Krisen
5. Lusttur i öknen
6. Fiasko i öknen
7. *Tea at Tea* - På te i Tea
8. Det händer i Lamayuru
9. Dött lopp i Wanla
10. Reträtt i Alchi
11. Musikalisk överraskning i Alchi
12. Ingen monsun i Israel
13. Dalai Lama gör entré
14. Lilla Italien i Götsang
15. Dambjudning i Leh
16. Nubrafiaskot
17. Dalai Lama i Leh
18. Vägen till Manali
19. Banketten i Dharamsala
20. Avsked med eftertanke

Den definitiva Ladakhresan, del 11

Rothangpasset är mycket lägre än de andra tre passen på Leh-Manali-vägen men ändå mera fruktansvärt och imponerande än de föregående tre tillsammans, precis som Zoji La på hela Srinagar-vägen trots sin låga höjd ställer de andra passen på den vägen totalt i skuggan. Anledningen är de så mycket mera dramatiska omgivningarna. Vägen till Rothang norrifrån slingrar sig fram genom smala floddalar genom Kinnaur, Spiti och Lahaul ständigt mot

flodströmmarna för att så efter Keylong börja ta det mödosamma klivet upp mot passet, som avgränsar Ladakh från Himachal Pradesh. Denna bergskam utgör även gränsen mot monsunen - denna orkar inte över.

Desto hotfullare såg det ut mot söder från vår sida av passet. Molnen hängde blytungt över det väldiga krönet och gled liksom i trasor och fragment över det, medan solen sken på vår sida. Det var att befara att vi såg solen för sista gången.

Och vad mötte vi på väg upp för passet precis när regnet började flöda och all sikt för bussen försvann om inte en ny erbarmlig militärkolonn av hänsynslösa översittartrucker? Man började nästan kunna den valsen nu, och den blev inte roligare för var gång den upprepades.

En uppmuntrande vägs skylt mötte oss när vägen blev som svårast: "*All accidents are prohibited.*" Om avsikten var att trösta en uppgiven chaufför med en oändlig militärkolonn framför sig som tvingade honom av vägen, så var den alldeles märkvärdigt malplacerad, även om man kunde förstå vägs skyltens upphovsmans tänkesätt och ge honom fullkomligt rätt just på denna väg.

Trafiken förblev tung även efter militärkolonnens passerande, och snart fastnade vi i en propp på grund av en truck som hamnat på sidan. Det hade vi sett förut under resans gång. Men äntligen kom vi över passet, och där på andra sidan ner mot Manali öppnade sig en ny bättre värld. Allt var grönt och frodigt och den totalaste kontrast mot den oändliga tröstlösa öknen vi hade passerat. Till och med solen började titta fram med en överväldigande värme. Vid första tepaus hoppade hasch-israelen av och började plocka blad av buskar som han genast fann och började lukta på. Det var precis den rätta varan han var ute efter.

Efter smärtfri nedkomst till Manali skingrades alla passagerarna, som hade delat så många öden och äventyr under denna färd, genast som agnar för vinden. Hasch-israelen hade hoppat av redan i Vashisht då där växte den bästa hampan. Somliga tänkte sig vidare till Dharamsala liksom jag, men inför prospektet att sitta ännu en hel natt i buss på knaggliga stigar drog sig alla baklänges. När de nu äntligen var i Manali tänkte de minsann slåss för sin rättighet till en hel natt i en lugn enskild säng.

Det var mycket märkligt att återkomma till Manali efter 6_ år. Den förra och enda gången var tillsammans med Tony Milan i början av februari 1995, när Manali var som allra kallast och lågsäsongen var som lägst. Mycket hade förändrats sedan dess. Staden hade utvecklats påtagligt - man saknade flera av de gamla utsiktspunkterna, som hade ersatts med nöjesfält för barn ("Shiva Park" i stället för "Luna Park") och moderna hotell.

Men det märkligaste av allt var var jag hamnade. När vi steg av bussen försökte (som alltid) påstridiga värvare intressera mig för sitt hotell, och slutligen gick jag med på att följa med den envisaste fastän jag bara kunde stanna i sju timmar. Rummet var fint, och jag fick disponera det fritt hela eftermiddagen för bara 100 rupier. Men det visade sig vara exakt samma hotell jag hamnat på med Tony för 6_ år sedan och dessutom exakt samma rum. Jag kände igen det när jag såg utsikten från rummet: där låg inhägnad av taggtråd den gamla pyttelilla engelska begravningsplatsen från förrförra seklet kvar med sina fåtaliga gravstenar. Kyrkogården hade ytterligare inskränkts av nya uthus och skjul, men den låg ändå kvar.

När jag träffade portieren berättade jag detta för honom och gav honom hela den långa historien. När jag avslutat sade han bara: "*No English.*" Han kunde inte engelska.

Den största förändringen i Manali var att de gamla hippiekolonierna till största delen försvunnit och flyttat upp i Parvatidalen till Manikaran och sådana platser medan Manali i stället blivit Indiens favorittillhåll för smekmånadsfirare. Dock såg man mycket turister överallt, mest israeler, fastän det var mitt under monsunlångsäsosongen.

Jag hade beslutat att satsa på nattbussen till Dharamsala trots allt, och mina sju timmar i Manali gick snabbt åt till lunch, vila, promenader och två tepauser med den ljuvligaste lassi och curd.

Klockan 7 bar det av. Vi var inte mycket folk i bussen, men i Kullu kom det naturligtvis på en hel drös av bara israeler, allesammans nedkomna från Parvatidalen med Manikaran och Malana, de nya hippie-inne-ställena. Genast blev bussen proppfull, och det dominerande språket var plötsligt hebreiska.

Klockan 11 var det middagspaus nära Mandi, och där dök en enda upp av mina medresenärer från Leh: Megan från Los Angeles, som dock var på väg längre söderut. Även hon hade känt sig helt förfriskad efter bara en dusch i Manali och inte tvekat inför att ta en

nattbuss vidare. Vi hann precis bara med en liten pratstund innan våra olika bussar krävde att få föra oss vidare.

Klockan 7 på morgonen kom vi fram till ett gråregnigt Dharamsala efter exakt 50 timmar från Leh. Det var sex timmar kortare än förra årets resa Leh-Dharamsala via Kargil, Srinagar och Jammu. Den resan hade varit lugnare och kanske bekvämare, men naturligtvis är leden över Rothangpasset och Manali att föredra trots sina mycket sämre vägar.

Dalai Lama var som bäst i Dharamsala och höll kurser, som mitt Glada Gäng från Leh hade spetsat sig på att vara med om, så det var mycket folk i McLeod Ganj. Mitt gamla stamställe Ashoka var fullt, så jag sökte mig till alternativet Lhasa i stället. Där blev jag väl emottagen med välkomste och genast visad ett idealiskt rum mot baksidan med dess skog och grönska. Lhasa har haft rykte om sig att vara ett ganska ruffigt ställe, men nu var det renoverat och hade installerat varmvatten. Det var ett levande hotell där munkarna höll puja på rummet, så hur kunde man väl få det bättre?

(forts. i nästa nummer.)

Hårda bandage i Himalaya, del 18: Återresan

I Sunauli vid gränsen möttes man av sin reseagent med den klassiska repliken, den högsta uppmuntran en utslagen resenär kan få: *"Du kommer för sent."*

Det var bara inledningen. Han var hjärtlig och mycket positiv, och han beredde mig den utomordentligt välkomna överraskningen att föreslå att jag skulle ta tåget i stället för bussen. Bussen till Delhi skulle ta 40 timmar och var ej att rekommendera, men tydligen var det hur lätt som helst för honom att fixa tågbiljett. Naturligtvis tackade jag ja.

Bussen till Gorakhpur blev den minsta på hela resan. Man fick inte ens plats med benen framför sig utan måste vika dem åt sidan. På samma buss uppenbarade sig två vackra italienskor från Elba. Även de hade gett sig ut på det betänkliga företaget att försöka ta sig till Delhi innan deras flyg gick. Även de hade fruktansvärda problem med att få sig inklämda i lilliputbussen, som mest naturligtvis i vanlig ordning var fullproppad med mest stående människor hela tiden ramlande över varandra. Det var bara 10 mil till Gorakhpur. Det tog tre timmar, ty även denna buss gick naturligtvis sönder mellan varven.

Även gränsen hade varit svår att passera. På indiska sidan skickade de mig tillbaka till Nepal igen, för Nepals immigrationsofficer hade skrivit fel datum på min utresa. Han fick göra om det, varpå jag skickades tillbaka till Indien igen. Andra gången gick det.

Italienskorna försvann i Gorakhpur, och jag såg dem aldrig mera. De sade att de hade fått tillsägelse att en man skulle plocka upp dem. Vem denna mannen var hade de naturligtvis ingen aning om, än mindre hade de fått något signalement på honom eller någon antydning om vad han skulle göra med dem. Hur det gick med detta företag fick jag sedermera aldrig veta.

Själv blev jag omhändertagen av Mr Gupta, som jag fått direktiv att uppsöka själv. Han var inte hemma. Efter en halvtimmes väntan började jag insistera. Då uppträdde hans bror, en smal och skinntorr liten man, som var mycket hjälpsam och lovade försöka skaffa mig biljett till tåget klockan 3, som skulle avgå om en timme. Han ville bara ha några hundra rupier för besväret. Jag gav honom fria händer.

Efter en trekvart hade han biljetten, men han var mycket noga med sina instruktioner: eftersom han skaffat den svart fick jag aldrig ta fram den och visa den förrän jag satt i rätt kupé och hade konduktören framför mig. Han menade att risken var stor, om jag tog fram biljetten bland trängseln på stationen, att vem som helst kunde norpa den ur händerna på mig. Han ordnade en särskild bärare som skulle eskortera mig hela vägen in till rätt kupé, och först där och då skulle jag betala honom 50 rupier - absolut inte mer.

Jag följde hans instruktioner till punkt och pricka. När momentet kom och jag skulle ge bäraren hans lön bad han om mer än 50 rupier. Det var det första momentet under hela Sunauli-Gorakhpur-cirkusen som jag sade nej till ytterligare utgifter.

Sammanlagt hade resan Kathmandu-Delhi kostat 3500 rupier (700 kronor), bussen hade varit av klassisk nepali-standard, och tåget var, enligt mina medpassagerare, det sämsta i Indien. Tågresan tog 18 timmar, det försenades alltså 4 timmar på vägen, och det stannade vid Old Delhi-stationen, ändstationen för alla Indiens skumrasktåg. Men resan hade varit bekväm

och avstressad, jag hade kunnat sträcka ut mig och sova ut under natten, och denna bekvämlighet var värd sitt pris. Det viktigaste av allt på en resa är att hemresan fungerar.

När man kom ut från Old Delhi-stationen överfölls man genast av en rasande flock av cykel- och motorrickshawförare som alla insisterade på att få köra iväg med mig. Det var svårt att skaka dem av sig, varefter man i lugn och ro kunde ägna sig åt sin sista indiska frukost för resan med en rejäl omelett och en kanna te. Efter allt nepalesiskt slaskte var det indiska teet en befriande njutning.

Cykelrickshawn ut till flygplatsen gick naturligtvis sönder på vägen. Föraren reparerade den, varpå den gick ännu mera sönder mitt i en stor trafik Korsning just när det blev grönt ljus. Man var ännu kvar i Indien. Det var bara att byta rickshaw, och till slut kom man ändå fram till Indira Gandhi Airport, bort från Delhi med dess svarta luft eller brist på luft, och man var redan borta och befriad från Indien, kändes det som.

Indien är världens intressantaste land om man vill studera befolkningsexplosionsproblemet. Indira Gandhi, Indiens stora men kontroversiella kvinnliga diktator som uppslukade Sikkim i Indiens namn och skilde Bangla Desh från Pakistan och startade Indiens atombombsprogram, försökte åtgärda problemet, men hennes familjeplaneringsprogram togs aldrig på allvar och blev det ingenting av. Därför har Indiens befolkning tredubblats på 40 år medan den i resten av världen under samma tid bara har tvådubblats, från 3 till 6 miljarder.

Därför är storstäderna rena mardrömmen av trängsel och smuts, och därför hör medelmänniskovärdet till de lägsta i världen, i synnerhet i Bombay, Delhi och Calcutta. Staten gör ingenting åt saken, det finns inget socialt system, och utslagningen i storstäderna tilltar oavbrutet. Problemet är som en lavin i början av sin glidning, alla ser det, och alla vet att ingenting kan stoppa en lavin. De förklarar det hela med att man lever i Kali Yuga, i dödsgudinnan Kalis tidsålder, som om dödsgudinnan Kali var den enda lösningen på alla problem.

Alla hinduer jag har talat med har förvånat sig över att jag reser ensam och är ogift. "Hur kan du leva utan familj?" frågar de. "I Indien skulle det vara helt omöjligt. Att vara ogift är en social omöjlighet." Jag svarar då: "Därför har ni också världens största överbefolkningsproblem." Då tigger de och blir fundersamma.

En hindu i Naini Tal sade att Indien skulle vara nummer ett i världen om hon inte led av två problem: befolkningsexplosionen och korrruptionen. Det ena problemet ger det andra, och de bidrar till varandras skenande utveckling in absurdum.

Som västerlänning ställd inför dessa problem blir man nästan ofelbart cynisk och kall och nästan omänsklig i sin attityd till indierna. Tiggeriet blir så tjatigt att man blir uttråkad och fullständigt känslökall inför det hårresande eländet, den vardagliga indiska trängseln som leder till den indiska nonchalansen och fräckheten gör att man lätt börjar betrakta indierna med förakt och nästan fientlighet, då de flesta indier i första hand måste betrakta en västerlänning som en möjlighet till en extra inkomst, och faktum är att de flesta indier kommer att sko sig på din bekostnad - de är inte lättlurade då de är fattiga, men du är lättlurad då du är rik, åtminstone i jämförelse. Gorakhpurcirkusen är ett typiskt exempel: varje ny agent, varje ny mellanhand innebär en ökning av dina kostnader, för extra biljett, extraservice, extrabärare, etc. Och i en så komplicerad resa som den från Kathmandu till Delhi landvägen kan du ingenting göra själv, utan du måste lämna nästan allt i andras händer. Naturligtvis gör de det bästa av saken för sig själva. De vore dumma annars. Tre gånger har jag nu rest hem över Gorakhpur, nu har jag lärt mig precis hur det fungerar, lektionen är inlärd, och man behöver inte göra det fler gånger.

Den stora underbarheten i detta helvetiska myller av kaos är upptäckten av att det faktiskt finns individualister i detta tokiga massamhälle och att man lättare kan finna vänner och bättre vänner här än kanske någon annanstans. De värsta turisterna, påpekade för mig en researrangör i Darjeeling, är de som bara reser för sig själva och bara umgås med varandra och tror att de kan ta västerlandet med sig till Indien och leva här som hemma. De flesta av dessa är engelsmän, menade han - oändligt krångliga och kinkiga. Även sydeuropéer var svåra, i synnerhet italienarna, medan fransmän och tyskar var bättre. Men bäst, menade han, var i allmänhet skandinaver, ty de kom vanligen till Indien just för att slippa västerlandet med dess lyx och överflöd och för att finna och öppna nya världar och möjligheter genom kontakten med en helt annan verklighet och dess människor. Det var, menade han, den bästa attityden hos en resenär, och med den attityden kan en resa inte misslyckas.

Även min resa måste betecknas som lyckad, trots väderkatastrofen, trots min brutna hälsa, genom att jag fick så mycket gjort och fick så många nya intressanta vänner. Höjdpunkten var utan tvekan Darjeeling, trots den maximala kylan och det sämsta vädret, genom kontakten med familjen Douglas. Darjeeling har alltid varit mitt favorittillhåll, och dess rang av första plats tycks för varje resa bara accentueras än mera. Det kanske delvis beror på att de har Indiens bästa skolor och talar Indiens bästa engelska.

Många störs av de ohyggliga klasskillnaderna i Indien. Bihar är en av Indiens rikaste provinser resursmässigt men är Indiens fattigaste delstat, då allting ägs av en liten stormrik överklass medan resten bara är misär - det finns ingen medelklass i Bihar.

Emellertid är den materiella klasskillnaden en chimär. Materiell rikedom är bara en illusion och ett problem. De verkliga klasskillnaderna ligger i måttet av kunskap. Kunskapsklassen i Indien var alltid brahminerna, prästklassen, som alltid var överlägsna och respekterade bara genom sin djupare lärdom. Detta är helt naturligt, då kunskap är makt. En mångmiljardär är helt värdelös som människa om han inte kan läsa och skriva. Skillnaderna mellan innehavarna av den största kunskapen och den minsta är astronomiskt mycket större än skillnaden mellan rika och fattiga, och denna kunskapsklasskillnad kan aldrig utjämnas, då tyvärr majoriteten av mänskligheten alltid har föredragit okunskap, då den är enklare. Å andra sidan är de största brottslingarna i historien de politiker, som bemödat sig om kunskapsbegränsning åt folket genom att monopolisera och förvränga tillgänglig kunskap, vilket främst i historien den katolska kyrkan och kommunisterna har ägnat sig åt. Även islam har sedan 1300-talet försökt likrikta och därmed begränsa all tillgänglig kunskap, vilket är höjden av dårskap, då det aldrig kan lyckas i längden.

Därför älskar jag Darjeeling, ty den är på något sätt en förklarad stad. Med sina många skolor och höga kunskapsnivå står den långt över hela resten av Indien, och man känner sig upplyft där över den timliga världens begränsningar och befriad från all fåfänga. Bara att komma dit är ett andligt reningsbad utan motstycke, och det är inte bara teet det beror på utan kanske främst den eviga närvaron av det mest majestätiska av alla berg, Kanjenjunga, som ju alltid har varit det heliga berget för hela Sikkim, som Darjeeling rätteligen och av naturen tillhör.

(Avslutning i nästa nummer.)

Kom ihåg Lithang!

"Det finns ingenting föraktligare i västvärlden än dess äckliga sympati för det röda Kina från 60-talet och dess vidriga Maokult. Medan Mao utplånade folk och byar och satsade på storskalig etnisk rensning i Tibet med högt utvecklat brutalt militärvåld mot ett folk som inte kunde försvara sig och som inte hade något annat än sin uråldriga buddhistiska kultur, som Maos armé av gangsters just därför med nitiskt och systematiskt våld ägnade sig åt att fullkomligt förstöra och utrota, slickade västvärlden smickrande alla kinesiska kommunister om händerna och ägnade den lilla röda boken, den enda tillåtna i Kina under kulturrevolutionen, en sliskig vördnad som kultskrift. Medan Mao metodiskt och överlagt förstörde hela Kinas kultur och mer än 6000 kloster och tempel i det hårdhänt ockuperade och förslavade Tibet föll även Amerika för frestelsen att smickra in sig hos Mao för att få göra lönsamma affärer med honom genom Nixons och Kissingers initiativ. Dittills hade Amerika som det dominerande bälverket mot ondska och diktatur i världen hjälpt Tibets frihetskämpar mot kineserna, men genom att Nixon och Kissinger tänkte om och beslöt att kyssa Maos toffel och göra affärer med så stora skurkar som möjligt (inkluderande även skurkarna Suharto och Pinochet bland andra) förråddes Tibets frihetskämpar och Tibets goda och rättvisa sak genom ett svek lumpnare än Chamberlains mot Tjeckoslovakien 1938. Kommunistregimen i Kina har våld, svek och lögner som sin enda grund. Allt vad de säger är lögner, och de vägrar att lyssna till något annat än sina egna propagandistiska lögner. Säger någon sanningen till dem, som tibetanerna brukade göra som sitt enda försvar, så gör de som de gjorde med tibetanerna: dödar dem genast. Fråga frihetskämparna från Kham. Kineserna mördade 480,000 av dem för att få uppfylla deras land med maotrogna kinesiska insekter.

Jag har under de senaste tio åren oförtröttligt arbetat för att underminera Kinas kommunistregim för att få bort den och bereda vägen för Tibets och Turkestans självständighet.

Jag tänker fortsätta med detta oförtröttligt men bara genom diplomatiska fredliga medel. Pekings kommunistregim måste bort, den är en vidrig stinkande kräfttumör för hela världen, och jag struntar i hur den avlägsnas bara den avlägsnas, men jag ämnar aldrig själv ens slå en enda kines på käften. Möter jag skurkar går jag ur vägen för dem och ignorerar dem hellre än att ha någonting med dem att göra, medan jag naturligtvis inte har någonting emot att de försvinner genom andras åtgärder, som jag dock vägrar befatta mig med själv.

Med den kinesiska kommunistregimen fördömer jag alla politiker i världen som samarbetar med den och betecknar dem alla som lika stora skurkar som de skurkar de samarbetar med och därmed ger legitimitet åt. Allt som har med Kinas kommunistiska regim att göra är ruttet, och jag vägrar befatta mig med politisk rutenhet.

Under de senaste tjugo åren har Kina patetiskt försökt stryka ett streck över Mao-epoken genom att införa marknadsekonomi, och de säger till väst: "Se, vi har infört marknadsekonomi, nu är allt på rätt väg i Kina, kom och gör affärer med oss, Mao är ett avslutat kapitel, och vi bör alla glömma och förlåta." Så lätt kommer de inte undan. Det är lätt att förlåta men omöjligt att glömma, och det är samma regerande kommunistparti i Peking nu som under Maos dagar, samma gubbar sitter kvar och hyllar fortfarande samma omänskliga materialistiska principer, och de får inte och skall inte komma undan, lika litet som nazisterna gjorde det. Och vad de kinesiska kommunisterna gjorde i Tibet var minst lika grymt som vad tyskarna gjorde i Polen. Skillnaden är att tyskarna hindrades till slut medan kineserna fortsätter med sin fördolda systematiska etniska rensning i Tibet ännu idag 52 år efter deras brutala invasion och ockupation av detta helt fredliga kulturfolk och deras land."

"Klostret i Lithang var ett stort och betydande kloster i Kham men bara ett kloster med betydande egendomar, men inom klostret tjänstgjorde och bodde även en hel del kvinnor och barn. Ett tibetanskt kloster är ju inte bara kloster för munkar och nunnor utan även skola och universitet för alla åldrar. Tibets klostersystem är egentligen det enda skolsystem Tibet någonsin har haft, men det har varit mycket effektivt och stabilt samtidigt som det varit världens kanske bästa uppfostringsinstitution.

1956 fordrade kineserna av klostret att det skulle teckna upp alla sina tillgångar inklusive landegendomar och värdeföremål i klostret. Detta ville klostrets munkar inte göra. Varför skulle de, celibatära förvaltare av religiösa traditioner och upptagna med enbart böner och undervisning, underkasta sig främmande ateisters befallningar? De rådgjorde med män i bygden, som fattade beslutet att stunden var kommen att börja bjuda de inkräktande kineserna motstånd. Så de gjorde en räd mot en kinesisk förläggning och tog deras vapen. Sedan, när kineserna tog upp klappjakt på dem, tog de sin tillflykt hos munkarna i klostret. Kineserna krävde att munkarna skulle utlämna dem. Munkarna hävdade klostrets egenskap av fristad och menade att de inte kunde utlämna någon som sökt skydd hos dem. Kineserna föreslog då, att om de utlämnade rebellerna skulle inga nya tvångskollektiveringar införas på två år. Munkarna nekade.

Då bombade kineserna klostret från luften. Bombplan var en okänd företeelse på den tiden för folket i Kham, så de var fullständigt utlämnade. Sex tusen människor befann sig i klostret i tron att de skulle vara skyddade där, de hade alltid brukat vara skyddade just där om någonstans, varför de vägrade lämna det, medan kineserna bombade det till grus och ruiner. Fyra tusen av de sex tusen dog, mest kvinnor och barn, åldringar och munkar.

Inte ett ord om detta nådde utanför Kina. Världen hade då all uppmärksamhet på Suezkrisen, liksom den 1950, när Tibet ockuperades av Kina, hade all sin uppmärksamhet på Koreakriget, som var "viktigare".

Lithang var bara en episod av många och långt ifrån det enda kloster som flygplansbombades av kineserna. Ganden och Tsurphu, två ledande kloster i hjärtat av Tibet, är två andra exempel. Under andra världskriget bombade och förstörde de allierade det berömda italienska klostret Monte Cassino söder om Rom, men de hade inget val, då tyskarna förvandlat det till en strategisk försvarsfästning. Kineserna flygplansbombade och totalförstörde mer än 6000 kloster i Tibet bara för att de med sin andlighet utgjorde något främmande för kinesisk ateistisk etablerad materialistisk kommunism och därför ansågs fientliga. De kinesiska kulturmassakrerna i Tibet var precis lika grymma som nazisternas väl överlagda utrotningsförsök mot judarna 1933-45 med den skillnaden, att kineserna fortsätter ännu idag fast med listigare medel: i stället för att direkt och konkret utrota tibetanerna med våld försöker

de dränka den tibetanska befolkningen i en systematisk tvångsöverflyttning av kineser till Tibet, så att Lhasa inte längre är en tibetansk stad. Två tredjedelar av alla tibetanska hus har rivits, och hälften av Lhasas hela befolkning är nu kinesisk, medan tibetanerna berövas mer och mer mänskliga rättigheter. Nu får de inte längre vallfärda till sitt eget heliga berg Kailash utan dyra specialtillstånd, och självklara saker som utbildning och jobb förnekas dem medan kineserna privilegieras. Samtidigt kostar en kines i Tibet Pekingregeringen lika mycket som fyra kineser i Kina. Peking har i Tibet gjort sin sämsta affär och det med våld.

Frågan är: hade munkarna i Lithang rätt att förvägra en främmande ockupationsmakt deras klostres tillgångar eller inte? Om de inte hade rätt att säga nej har enligt samma prejudikat ingen någon rätt att motstå något övervåld eller tyranni. Om de hade rätt att säga nej, så måste man ta Tibets parti mot Kina - tills Kina har lämnat Tibet."

- Johannes B. Westerberg.

*****

Efter olika läsarsynpunkter har vi kommit fram till en ny lösning på typsnittsfrågan. Läsarna tycks föredra *Times New Roman* i *hard copy*-versionen, medan alla tycks vara nöjda med att ha Internet-versionen i *Palatino*. Således återgår vi till gamla beprövade *Times New Roman* i den tryckta *Fritänkaren*, medan vi samtidigt behåller *Palatino* på nätet, i hopp om att detta skall behaga och tillfredsställa de flesta av våra läsare..

Gott slut på denna långa varma sommar,

önskar

Fritänkaren.

Göteborg 24.8.2002